

SHPILEVIY YU. V. Planning in an instrumental environment COMPASS-3D in the process of preparation of future teachers of technologies.

In the articles considered question of the use of technology of 3d-planning during preparation of future teachers of technologies. Prospects and possibilities of the use are resulted CADD in education.

Keywords: *computer-aided designs, technologies of planning, improvement of process of studies, system of the three-dimensional planning.*

УДК 378.016:811.112.2

Щербина О. О.

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ У СЛУХАЧІВ МОВНИХ КУРСІВ

У статті проаналізовані загальні педагогічні та методичні особливості навчання слухачів читанню німецькою мовою з позицій психологічних відмінностей засвоєння іншомовного матеріалу у дорослому віці, а також охарактеризовано основні риси навчального процесу, побудованого на засадах особистісно-діяльнісного підходу.

Ключові слова: *навчальний процес; психологічні особливості; навички та вміння читання; компетенція.*

Розширення міжнародних контактів в умовах становлення України та розвитку її як суверенної держави; мовна і загальнокультурна політика Ради Європи, яка спрямована на врегулювання та збереження різноманітних культурно-мовних контактів, зобов'язують педагогів розробляти нові освітні концепції, нові, більш ефективні технології навчання, які б давали можливість суттєво прискорювати підготовку особистості до міжкультурної комунікації. Міжнародне співробітництво України і перспективи його розширення зумовлюють гостру потребу володіння іноземною мовою фахівцями всіх сфер, і, зокрема, Збройних Сил України, під час виконання професійних завдань у взаємодії з представниками іноземних держав. Це в свою чергу потребує від науково-педагогічних працівників, які викладають іноземну мову, вміння організовувати навчальний процес на засадах особистісно-діяльнісного підходу так, щоб сформувати уміння й навички іншомовного читання та комунікативну компетенцію в усному мовленні майбутніх фахівців.

Проблему викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах, коли метод навчання іншомовного читання застосовується до осіб, які здобувають другу вищу освіту і починають вивчати нову для них мову для майбутнього професійного використання, знаходячись у дорослому віці, досліджено недостатньо повно.

Проблема навчання іншомовного мовлення, зокрема читання, не є новою для дослідників. У психологічному та психолінгвістичному аспектах її було розглянуто у публікаціях багатьох відомих учених: І. О. Зимня, А. Р. Лурія, Є. І. Пассов, Г. В. Рогова, П. О. Бех та інші. Певне вирішення проблеми є в роботах методистів Н. Д. Гальської, І. А. Гольдріної, Є. Е. Сисоєвої. В сучасній вітчизняній методиці навчання іноземних мов здійснено ряд науково-методичних досліджень із застосуванням комплексної індивідуалізації навчання різних аспектів іншомовної мовленнєвої діяльності студентів вищих закладів освіти (Н. Є. Жеренко, О. Б. Метьолкіна, С. Ю. Ніколаєва, В. П. Кузовльова). Однак питання вдосконалення формування іншомовної компетенції засобами читання саме у дорослому віці потребує подальшого вивчення.

Метою статті є узагальнення психологічного та методичного досвіду у вивченні окресленої проблеми, висвітлення основних аспектів навчання читанню німецькою мовою.

Принципи особистісно-діяльнісного підходу (роботи Л. С. Виготського, О. М. Леонтєва, С. Л. Рубінштейна, Б. Г. Ананьєва), де особистість як суб'єкт діяльності, формуючись у діяльності й у спілкуванні з іншими людьми, забезпечують що саме вона, особистість, визначає характер цієї діяльності і спілкування [4, 5, 6]. Особистісно-діяльнісний підхід у цьому компоненті припускає, що в центрі навчання знаходиться той, хто навчається – його мотиви, цілі, його неповторний психологічний склад, тобто слухач як особистість. Вік слухачів мовних курсів, котрий визначається як “дорослий”, оскільки слухач має економічну незалежність, особисту самостійність, тобто здатний приймати рішення, які його стосуються, без чужої опіки, створює свою сім'ю та приймає відповідальність за її існування, – дає можливість у навчальному процесі використовувати та вдосконалювати вже сформовані інтелектуальні уміння. Іноземну мову, зокрема німецьку, вивчають дорослі, для яких існує особлива стратегія навчання [6, 7, 8, 9]. Свідомо вивчати мову означає бути самому активним у процесі навчання: міркувати, аналізувати, порівнювати, висувати гіпотези, знаходити закономірності, обговорювати результати. Слухачі відповідальніше поставляться до процесу навчання, це зробить ефективним застосування на заняттях інтерактивних форм роботи. З досвіду вивчення іноземної мови слухачі знають, як взагалі вивчається іноземна мова, мають свою стратегію запам'ятовування лексичних одиниць. І хоча для навчання дорослих іноземної мови характерним є збільшення частки самостійного опрацювання матеріалу, враховуючи попередній досвід навчання слухача, активна індивідуальна робота, незаперечною є роль навчальних ситуацій під час практичних занять.

Ефективно побудовані особистісно орієнтовані навчальні ситуації з

урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності покликані максимально включити мотиваційну, інтелектуальну та емоційну сфери особистості, що навчається. У методиці навчання іноземної мови поняття “ситуація” належить до основних (Є. І. Пассов, І. Л. Бім, Г. В. Рогова, О. О. Леонтьєв) і використовується здебільшого у сфері навчання усних форм спілкування. Проте щодо читання, то словосполучення “ситуація читання” використовується здебільшого у наукових дослідженнях і у практичному навчанні номінально. Разом з тим використання саме цього терміну не може викликати сумніву, оскільки текст нами розглядається як акт писемної комунікації, а “ситуації читання” властиві ті ж параметри, що й ситуації усного спілкування. Так, у ситуації читання представлені учасники комунікації – текст з одного боку, читач – з іншого, а сам процес комунікації реалізується в акті розуміння, що визначається як комунікація, що відбулася чи не відбулася. Звернімося до тексту як компоненту ситуації читання, причому далі йтиметься про автентичні тексти, частка яких загалом у навчанні іноземних мов надзвичайно зросла [2, 3]. Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, який **включає техніку читання (ТЧ) і розуміння** того, що читається, і відноситься до письмової форми мовлення. У зв'язку з цим виділяють змістовий та процесуальний аспекти діяльності читця. Подібно іншому виду рецептивної діяльності – аудіюванню, читання базується на розпізнаванні мовних одиниць письмового тексту. В залежності від міцності засвоєння мовного матеріалу та рівня сформованості механізмів зорового сприймання процес розпізнавання може здійснюватися швидко і безпосередньо, або в уповільненому темпі з елементами пригадування.

Розрізняють два основних **рівні розуміння тексту**: рівень значення і рівень смислу/змісту (хоча кожен з них ще включає по декілька проміжних рівнів). Перший пов'язаний із встановленням значень сприйнятих мовних одиниць та їх безпосередніх зв'язків, другий – з розумінням змісту тексту як цілісної мовної одиниці. У зв'язку з цим, **навички та вміння**, які забезпечують розуміння тексту, умовно поділяють на дві групи, хоча процеси сприймання та осмислення відбуваються одночасно. **Перша група** – це навички, які пов'язані з технічним аспектом читання. Вони забезпечують безпосередній акт сприйняття графічних знаків та співвіднесення їх з відповідними значеннями; **друга група** – це вміння, які забезпечують смисловий аспект читання: встановлення смислових зв'язків між мовними одиницями тексту, досягнення розуміння змісту, замислу автора, тобто розуміння тексту як завершеного мовленнєвого твору. Щоб досягти такого рівня розуміння, навички техніки читання мають бути гранично автоматизованими, завдяки чому увага читця повністю зосереджується на смисловій переробці тексту.

Мотивом читання як комунікативної діяльності є спілкування, а метою – отримання необхідної інформації, причому робота з текстом може переслідувати різні цілі: іноді потрібно лише визначити, про що цей текст, в інших випадках важливо зрозуміти основну чи нову інформацію, замисел автора, підтекст. Той, хто читає, як правило, завжди прагне отримати інформацію найбільш економним способом, тому його читання відбувається в різному темпі і характеризується гнучкістю як ознакою зрілого читання.

Однак у навчанні дорослих зберігається перевага традиційних матеріалів для читання (спеціальні інформативні, художні чи газетні тексти), що служать для накопичення мовленнєвих засобів більше ніж для оволодіння читанням. На відміну від них, автентичні тексти – це тексти, що дійсно існують зараз та використовуються для навчання іноземної мови. Звичайно, він може і повинен оброблятися дидактично, проте він повинен мати відповідну мету/план висловлювання, мати визначену форму, тобто мати параметри конкретного типу тексту. Особливої ваги набувають тексти у формі

- уривків, фрагментів;
- спрощених автентичних текстів;
- творів художньої літератури;
- текстів засобів масової інформації (статті);
- довідникові матеріали (словникові та наукові статті);
- доповіді, реферати, тези, рецензії, анотації.

Пропонуємо загальноприйнятую класифікацію текстів:

- функціональні тексти (оголошення, заяви, вивіски, бланки, плани, кулінарні рецепти, розклади, реклами) (Funktionale);
- літературні (literarische);
- інформаційні (Sachtexte);
- спеціальні тексти (Fachtexte).

Прикладом опрацювання інформаційного тексту може служити вправа, наведена нижче.

Lesen Sie den Text und markieren Sie

In Deutschland gibt es inzwischen in fast jeder Stadt eine Anzeigenzeitung.

Anzeigenzeitungen sind ein "Supermarkt" für alle, die etwas verkaufen oder günstig kaufen möchten. Sie erscheinen mindestens einmal pro Woche und sind überall erhältlich. In Frankfurt und Umgebung heißt diese Zeitung "das Inserat".

"Das Inserat" erscheint dreimal pro Woche (montags, mittwochs und freitags) und kostet 4,20 Euro. Im "Inserat" findet man vor allem gebrauchte Möbel, Haushaltsgeräte, Fernseher und Videogeräte, Fotoartikel, Sportgeräte, Computer, Autos, Wohnmobile und vieles andere. Oft gibt es aber auch Sonderangebote für Neugeräte.

Sie suchen eine neue Wohnung, eine neue Arbeit oder Partner für Ihre Hobbys? Im "Inserat" finden Sie auch Wohnungs- und Stellenanzeigen, Gruppen für alle Arten von Freizeitgestaltung und sogar Kontakt- und Heiratsanzeigen. Sie möchten jemandem Grüße schicken oder zum Geburtstag gratulieren? Setzen Sie einfach eine Anzeige ins "Inserat". Wer eine Anzeige aufgeben möchte, schickt ein Fax, schreibt einen Brief oder greift zum Telefon. Eine Anzeige im "Inserat" kostet nichts (in anderen Zeitungen kosten Inserate zwischen 2,5 und 10 Euro).

Viele Leute nutzen diese günstige Gelegenheit. Deshalb ist „das Inserat“ in den letzten Jahren immer dicker geworden.

1. "das Inserat" ist
 - ein Supermarkt in Frankfurt.
 - eine Anzeigenzeitung in Frankfurt.
2. „das Inserat“ gibt es.
 - montags, mittwochs und freitags.
 - einmal pro Woche.
3. Die Zeitung kostet.
 - nichts.
 - 4,20 Euro
4. Hier gibt es
 - nur gebrauchte Sachen.
 - viele Angebote
5. Sie möchten etwas verkaufen. Sie
 - kaufen "das Inserat"
 - telefonieren, schreiben einen Brief oder schicken ein Fax
6. Eine Anzeige im "Inserat" kostet
 - nichts
 - 2,5 bis 10 Euro

Подібне завдання сприяє не лише перевірці розуміння тексту, а й формує уміння запам'ятовувати ключові слова і словосполучення, логічно міркувати.

Доцільно назвати і деякі **мовні труднощі** текстів, котрі, у свою чергу, можуть спричиняти перешкоди для правильного розуміння змісту. Назвемо деякі з них:

- наявність багатозначних та конвертованих слів;
- непрямий порядок слів (інверсія);
- звороти з дієприкметниками та дієприслівниками;
- умовні безсполучникові речення;
- складні речення та конструкції.

Методика, що застосовується у навчальному процесі сьогодні, має комунікативну спрямованість і орієнтує у читанні на оглядове/глобальне,

пошукове/селективне, детальне/вивчаюче розуміння автентичних текстів різних типів. (І. Л. Бім, 1996 ; Н. Д. Гальскова, 2000). Сертифікаційні вимоги до оволодіння читанням, що прийняті у європейських освітніх стандартах, говорять про те, що на рівні глобального розуміння тексту мета читача – зрозуміти тему повідомлення з його назви, зрозуміти загальний зміст тексту. Серед задач фігурує розпізнавання синтаксичних зв'язків у тексті (конектори, сполучники та ін.), з опорою на них вибудовувати інформаційний ланцюжок тексту. При селективному розумінні тексту йдеться про швидке знаходження необхідної інформації, що означає цільовий відбір конкретних фактів/елементів змісту. Даний рівень співвідноситься із впізнаванням окремих слів та словосполучень. Рівень детального розуміння співвідноситься з розумінням аргументативних та описових текстів.

Виходячи з названих позицій, основним критерієм диференціації стратегій читання буде ознака співвіднесеності стратегії читання з її основними параметрами функціонування в реальній ситуації читання, з одного боку, та параметрами навчальної ситуації у процесі актуалізації й усвідомлення матеріалу, з іншого. Для початківців, а німецьку мову на мовних курсах здебільшого слухачі починають вивчати з початку, часто після англійської, це означатиме, що їм необхідно орієнтуватися у текстовому оточенні, запустити при цьому стратегії читання, що використовуються несвідомо ними у рідній мові, а також використовувати досвід оволодіння першою іноземною мовою (наприклад, прочитавши назву, спробувати визначити тему, висунути припущення, про що йдеться у тексті). В умовах автономного навчання “самоадаптація” – одне з ключових понять. У навчальній ситуації читання діяльність слухача повинна починатися з його готовності до активізації попереднього життєвого та мовленнєвого досвіду. Для цього він повинен адаптуватися до теми і тексту через власне сприйняття дійсності. Досвід роботи з дорослими свідчить, що ефективність навчання читанню зростає при актуалізації попереднього досвіду слухач цілеспрямовано адаптується до тексту, таким чином просуваючись до шуканого результату.

Висновки. Таким чином, основними педагогічним принципами в організації навчання дорослих читанню німецькою мовою є пріоритет активізації наявного життєвого та мовленнєвого досвіду; принцип спільної діяльності; пріоритет самостійної роботи; індивідуалізація; гнучкість у відборі навчального матеріалу, форм і методів навчання; практична спрямованість навчання; викладач є експертом, співавтором, консультантом, джерелом знань. Психологи вважають, що особливої ваги у навчанні дорослих набувають такі ознаки: дорослі повинні захотіти вчитися, відповідно ефективність навчання залежить від наявності і сили

внутрішньої мотивації; практична спрямованість навчання (для чого це потрібно, як це зробити). За даними психологічних досліджень доросла людина за рік забуває 50% вивченого, а за два роки до 80%. Однак, якщо одразу після навчання буде можливість закріпити отримані знання на практиці, то вони будуть зберігатися набагато краще і довше. Навчання дорослих має бути проблемним, а проблеми реалістичними, а не формальними. Краще дорослі навчаються в неформальній обстановці, з використанням нестандартних форм навчання, бажано, щоб вони поєднували сприйняття різними органами чуттів. Дорослих не слід оцінювати, їх слід спрямовувати, оскільки конкуренція негативно впливає на навчання дорослої особистості, зважаючи на те, що більшість критично ставиться до своєї здатності чогось навчитися.

Перспектива подальших досліджень – вивчення та перевірки потребують такі аспекти іншомовної підготовки слухачів, як психологічні засади організації навчального процесу з урахуванням особливостей дорослого віку, включення проблемних форм навчання у практичні заняття, дослідження взаємодії викладач-слухач з позицій педагогіки співробітництва.

Використана література:

1. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3-8.
2. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетенції у техніці читанні / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – № 1. – С. 3-8.
3. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетенції у читанні / Г. Е. Борецька // Іноземні мови. – 2012. – № 3. – С. 18-27.
4. Державний освітній стандарт з іноземної мови (загальна середня освіта) V-IX класи / керівн. автор. колективу С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 1998. – 32 с.
5. Настольная книга преподавателя иностранного языка : справочное пособие / Е. А. Маслыко, П. К. Бабинская, А. Ф. Будько и др. – Минск : Вышейш. школа, 1992. – 445 с.
6. Общая методика обучения иностранным языкам : хрестоматия / сост. А. А. Леонтьев. – М. : Рус. яз., 1991. – 360 с.
7. Основы андрагогики. Терминологический словарь для студентов социально-гуманитарных специальностей / сост. В. В. Маслова. – Мариуполь, 2009. – 19 с.
8. *Anta Kursisa. Deutsch ist easy!* / Anta Kursisa, Gerhard Neuner. Max Hueber Verlag, 85737 Ismaning, Deutschland, 2006. – 96 S.
9. *Jarvis P. Adult education and Lifelong Learning. Theory and practice* / P. Jarvis. – 3rd edition. – London and New York : Routledge Faimer, Tailor and Francis Group, 2004. – p. 70.
10. Проект Концепції мовної освіти в Україні : <http://mon.gov.ua/index.php/ua/2948-kruglij-stil-z-pitan-kontseptsii-movnoi-osviti>

References:

1. *Bekh P. O. Kontseptsiia vykladannia inozemnykh mov v Ukraini* / P. O. Bekh, L. V. Byrkun // *Inozemni movy.* – 1996. – № 2. – S. 3-8.
2. *Boretska H. E. Metodyka formuvannia inshomovnoi kompetentsii u tekhnitsi chytanni* / H. E. Boretska // *Inozemni movy.* – 2012. – № 1. – S. 3-8.

3. Boretska H. E. Metodyka formuvannia inshomovnoi kompetentsii u chytanni / H. E. Boretska // Inozemni movy. – 2012. – № 3. – S. 18-27.
4. Derzhavnyi osvittnyi standart z inozemnoi movy (zahalna serednia osvita) V-IX klasy / kerivn. avtor. kolektyvu S. Yu. Nikolaieva. – K. : Lenvit, 1998. – 32 s.
5. Nastolnaya kniga prepodavatelya inostrannogo yazyka : spravocnoe posobie / Ye. A. Maslyko, P. K. Babinskaya, A. F. Budko i dr. – Minsk : Vysheysk. shkola, 1992. – 445 s.
6. Obshchaya metodika obucheniya inostrannym yazykam : khrestomatiya / sost. A. A. Leontev. – M. : Rus. yaz., 1991. – 360 s.
7. Osnovy andragogiki. Terminologicheskii slovar dlya studentov sotsialno-gumanitarnykh spetsialnostey / sost. V. V. Maslova. – Mariupol, 2009. – 19 s.
8. Anta Kursisa. Deutsch ist easy! / Anta Kursisa, Gerhard Neuner. Max Hueber Verlag, 85737 Ismaning, Deutschland, 2006. – 96 S.
9. Jarvis P. Adult education and Lifelong Learning. Theory and practice / P. Jarvis. – 3rd edition. – London and New York : Routledge Falmer, Taylor and Francis Group, 2004. – p. 70.
10. Proekt Kontseptsii movnoi osvity v Ukraini : <http://mon.gov.ua/index.php/ua/2948-kruglij-stil-z-pitan-kontseptsii-movnoi-osviti>

ЩЕРБИНА О. О. Формирование навыков чтения немецким языком у слушателей языковых курсов.

В статье проанализированы общие педагогические и методические особенности обучения слушателей чтению немецким языком из позиций психологических отличий усвоения иноязычного материала во взрослом возрасте, а также охарактеризованы основные черты учебного процесса, построенного на принципах личностно-деятельного подхода.

Ключевые слова: учебный процесс; психологические особенности; навыки и умения чтения; компетенция.

SCHERBINA O. O. Forming of read the German language skills for the listeners of linguistic courses.

The author of article studies psychological and pedagogical features of educational activity of the student during the classes in a foreign language with listening.

Keywords: studying, foreign language, psychological and pedagogical features, skills of listening, competence.

УДК 37.3 :37.091.313

Юрженко В. В., Агалець І. О.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНТЕНТ-СЕРЕДОВИЩА В ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКАХ ДЛЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Через психолого-педагогічні умови реалізації професійної підготовки молоді розкриваються мотиваційні підходи на основі рефлексії тих, хто навчається. Обґрунтовується формування контенту електронних ресурсів за рахунок семантично вивіреної структури змісту понятійного апарату в процесі професійної підготовки молоді.